

1850 Beret går til Stockholm

Beret Pedersdatter Setnan (f. 1804) gifter seg 26. juni 1828 med den tretten år eldre Ola Pedersen Elverum. De skulle i over 20 år forpakte deler av Østre Elverum gård i Lånke. Dessverre dør mannen hennes 4. november i 1850, 59 år gammel - og fremtiden så ikke særlig lys ut for Beret og hennes åtte barn, hvorav den yngste kun var to år. Det var ikke enkelt å ikke være selveier på den tiden. Å være forpakter forpliktet på en helt annen måte enn nå, hvor familien bokstavelig satt på nåde og var prisgitt eierens velvillighet. Paret var som leilendinger å regne, og hadde nok stor gjeld og trang økonomi. Eiendomsforholdet rundt gården på den tiden synes å være noe usikkert, men tradisjonsfortellinga vil ha det til at eieren - eller "makta", slik noen uttrykker det - ville tvinge vekk enka med sine barn fra gården da mannen hennes døde. Det heter seg at Beret dro rake veien til kongen for å be om hjelp, og kongen på den tiden holdt til i Stockholm. En kan vel derfor ikke akkurat påstå at det var en vanlig søndagstur.

I følge I. N. Værnesbranden skulle kongen ha vært Oscar I - og at episoden derfor måtte ha funnet sted før 1859 - årstallet som Stjördalboka bruker for hendelsen og som flere har hengt seg opp i. Men det er mer sannsynlig, dersom historia er sann, at Beret ble truet med fraflytting ganske så raskt etter å ha blitt enke i 1850. Samt i alle fall måtte det ha skjedd før høsten 1857 dersom det var Oscar I hun møtte - da det fra dette tidspunktet var kronprins Karl som var regent frem til Oscars død. Og vi vet også at alt fra 1852 måtte Oscar I gi fra seg makten flere ganger til en såkalt interimregjering. Min påstand er derfor at Beret gikk til Stockholm allerede i 1850 eller 51.

Oscar I ble født i Frankrike, og skulle ha vært ganske så begavet. Han var kun fem år eldre enn Beret, og hun trodde derfor at han ville ha forståelse for hennes synspunkter.

Det er mest sannsynlig at Beret gikk til fots hele veien, en strekning på over 80 mil. Hvor mange uker hun brukte sier "soga" ingenting om. Bare fotturen til Stockholm måtte ha vært en prøvelse på så mange måter - og en ikke helt ufarlig vandring for ei ensom kvinne. Da Beret kom til Stockholm var kongen ikke hjemme, og han var faktisk ikke ventet hjem før sju uker senere. Hva skulle Beret gjøre nå? Ikke ville hun dra hjem igjen, og ikke hadde hun penger til å bli værende inne i byen, en by som nok måtte virke skremmende og stressende på kvinnen fra Elvrån. Derfor bestemte hun seg for å dra ut på landet og søke seg arbeid hos bøndene, og ikke lenge etterpå satt hun ved rokken og spann.

Alle syntes vel om denne djerve, norske ”gumman”, og de trøstet henne med at kongen helt sikkert ville hjelpe henne.

Da kongen kom hjem, takket Beret for all hjelp og støtte, og dro rett til slottet. Men hun fikk ikke møte kongen med en gang. Først måtte hun ta imot en del formaninger. Det var ikke bare å møte opp foran en konge. Hun måtte huske på å bukke sju ganger før hun bar frem sitt budskap. Og Beret kunne leksa si - hun hadde tross alt hatt noen mil å tenke seg om. Da hun stod der foran kongen og bukket for femte gangen, sa kongen til henne: ”*Det är alls mer enn tillräckligt, mor - låt mig höra Ert begär*”. Beret var nå trygg som selve fjellet, og i sindige ordelag fortalte hun om årsaken og hensikten med ”reisen”, om kampen for å overleve for seg og sine barn på det karrige bruket langt oppe i Norge, og hun snakket særs godt for seg om ”makta” som tvang henne bort. Kongen lyttet med aktelse og forståelse. Alt tyder på at hun etterpå fikk en slags ”pant” på gården hun holdt på å miste, underforstått et slags brev som ga henne ”rett” til gården. Og ikke nok med det. Kongen ga henne et traust håndtrykk med ønske om den høyeste velsignelse og lykke til på hjemveien. Deretter vandret Beret ut av *gamla stan*, med et lite smil på leppa, og en god nummen følelse i høyre håndflate. Hun visste så vel at kongen sjelden tok folk i hånda. Håndtrykket skulle hun ha for seg selv. Det ga styrke med på hjemveien - som nå ble mye kortere. Hjemme ventet åtte stykker på henne. Kommer ikke mor snart? Beret døde 87 år gammel hos sin datter Sara Kyllö i Hegra.